

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
21 червня 2023 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2023. 96 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

дозволяє вам надсилати електронні листи безпосередньо в ваш обліковий запис, що спрощує збереження важливої переписки по E-mail з вашими колегами, або студентами. Будь-який важливий лист можна просто надіслати на свій обліковий запис в Evernote і автоматично визначили блокнот в якому буде збережено нотатку з листом і тег, за яким його можна швидко знайти.

Використання особистого цифрового робочого простору в сучасному діловому середовищі дуже важлива, підвищує продуктивність, оперативність доступу до інформації та звільняє час.

ДУЩЕНКО Ольга Сергіївна

СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Складності, з якими стикаються викладачі в Україні під час воєнного стану, потребують використання сучасних технологій для реалізації освітнього процесу. Тому правильно вибрати форми та методи організації освітнього процесу є важливим завданням для викладачів. Поставимо за мету з'ясувати якими вони повинні бути.

Спочатку проаналізуємо поняття «метод навчання» і «форма навчання». Поняття «метод навчання» тлумачиться як:

– «спосіб упорядкованої взаємозалежної діяльності викладача і студентів у справі, що спрямована на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку у процесі навчання» [1, с. 160] (за О.А. Дубасенюк);

– «спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності викладачів та студентів, спрямованої на досягнення поставлених вищою школою цілей» [7, с. 105]» (за М.М. Фіцулою);

– «спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача та студентів, спрямований на засвоєння знань, формування умінь і навичок, розвиток професійних та інтелектуальних здібностей студентів як майбутніх спеціалістів» [5, с. 9] (за В.В. Каплінським);

– «сукупність способів і прийомів впливу на студентів для досягнення навчальних цілей» [4, с. 64].

Отже, метод навчання це спосіб взаємодії викладача та студентів, покликаний на реалізацію освітніх завдань.

Натомість поняття «форма навчання» визначається як:

– «спосіб керування навчально-пізнавальною діяльністю для розв'язання визначених дидактичних завдань» [7, с. 116] (за М.М. Фіцулою);

– «певна структурно-організаційна та управлінська конструкція навчального заняття залежно від його дидактичних цілей, змісту й особливостей діяльності суб'єктів та об'єктів навчання» [2, с. 90] (за В.А. Гладуш);

– «спосіб організації та проведення навчальних занять, у процесі чого реалізуються зміст навчальної роботи, дидактичні задачі, методи навчання» [1, с. 205] (за О.А. Дубасенюк).

Тому під формою навчання будемо розуміти спосіб організації освітнього процесу в залежності від поставленої мети.

Розглянемо основні методи організації освітнього процесу. Так, виокремлюють традиційні та інноваційні методи навчання. До традиційних методів навчання відносяться [1, с. 162] (за О.А. Дубасенюк):

1) методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності: за джерелом передачі і сприйняття навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, робота з книгою тощо [1, с. 164]), наочні (методи ілюстрації, демонстрації, [1, с. 164]), практичні; за логікою передачі і сприйняття інформації (індуктивні і дедуктивні); за ступенем самостійності мислення (репродуктивні (пояснювально-ілюстративний, відтворювальний [1, с. 170]) і проблемно-пошукові); за ступенем керування навчальною роботою (під керівництвом викладача, самостійна робота) [1, с. 162];

2) методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності: методи стимулювання інтересу до навчання (використання цікавих аналогій, зіставлення наукових і життєвих тлумачень окремих природних явищ, створення ситуації новизни, створення ігрових ситуацій, навчальні дискусії); методи стимулювання відповідальності й обов'язку (висунення навчальних вимог, заохочення й осудження в навчанні) [1, с. 162];

3) методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: методи усного контролю і самоконтролю (індивідуальне та фронтальне опитування, усні заліки та іспити); методи письмового контролю і самоконтролю (письмові контрольні роботи, заліки, іспити тощо); методи практичного контролю і самоконтролю (машинний контроль, контрольньо-лабораторний контроль) [1, с. 162].

У свою чергу, до інноваційних методів навчання відносять: метод портфоліо та метод кейса [1, с. 162].

Учені (О.Ю. Михайленко, А.П. Чаплінський, Ю.О. Дмитрієв) розглядають ще інтерактивний метод навчання як «метод, що пропонує взаємодію між викладачами та студентами в режимі діалогу або бесіди» [6, с. 451-452]. До таких методів автори відносять: мозковий штурм, метод проєктів, ділові ігри, круглий стіл, акваріум, BarCamp (антиконференція), ПОПС-формулу, дерево рішень [6, с. 452].

Проаналізуємо форми організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Існують такі групи форми організації навчання (за В.Л. Ортинським): «навчальні заняття (лекція, семінар, лабораторне заняття, практичне заняття, індивідуальне заняття, навчальна конференція, консультація, навчальна гра); практична підготовка (навчальна, технологічна, переддипломна практики тощо); самостійна робота (робота з друкованими джерелами, самостійне вправляння, самостійне вивчення певних питань; участь у роботі гуртків, експериментально-дослідницька робота, самостійний перегляд телепередач, тематичних кінофільмів, прослуховування радіопередач та ін.); контрольні

заходи (іспити/заліки, модульний контроль, контрольні роботи, контрольна перевірка оволодіння професійними знаннями, навичками і вміннями з різних предметів, вирішення кваліфікаційних завдань, захист курсових і дипломних робіт)» [2, с. 90-91].

Опишемо які методи та форми організації освітнього процесу нами використовуються при викладанні навчальних дисциплін у закладі вищої освіти. Раніше вже було описано особливості викладання дисципліни «Програмування інтернет-орієнтованих додатків», зокрема методи, форми та засоби навчання у статті «Навчальний курс «Програмування інтернет-орієнтованих додатків»: особливості викладання» [3]. Зазначимо, що при викладанні дисциплін «Інтернет-технології», «Комп'ютерні мережі та Інтернет», «Програмування», «Програмне забезпечення обчислювальних систем», «Інформаційно-комунікаційні технології за професійним спрямуванням» тощо використовуються такі форми навчання, як: навчальні заняття: лекції, лабораторні роботи, індивідуальні заняття, консультації; самостійна робота: робота з інформаційними джерелами, самостійне вивчення певних питань, самостійне виконання завдань, індивідуальних завдань; контрольні заходи: модульні контрольні роботи, заліки, іспити тощо. На заняттях з дисциплін використовуються такі методи навчання: словесні методи (лекція, бесіда, пояснення, розповідь); наочні методи (спостереження, демонстрація); методи стимулювання інтересу до навчання (використання аналогій, навчальні дискусії); методи стимулювання відповідальності й обов'язку (оголошення вимог до виконання завдань); методи усного контролю і самоконтролю (фронтальні та індивідуальне опитування, заліки, іспити); методи письмового контролю і самоконтролю (письмові модульні контрольні роботи, іспити); інноваційні методи (лекція-візуалізація, лекція-діалог, мережна робота, дискусія, мозковий штурм, метод проєктів) тощо.

Зараз у закладах вищої освіти використовується переважно дистанційне навчання, це пов'язане з відсутністю бомбосховищ у закладах освіти. Відповідно найрозповсюдженішим методом навчання виступає відеоконференція, яка забезпечує взаємодію між викладачем і студентами у режимі реального часу. Відеоконференції можуть проводитись з використанням платформ Zoom, Google Meet тощо. Отже, дистанційне навчання надає можливість реалізувати освітній процес, навіть коли студенти та викладачі знаходяться в різних куточках світу.

Таким чином, бачимо, що необхідним є використання як традиційних, так й інноваційних методів та форм організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, адже найголовнішим є реалізація освітніх завдань.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник / укл. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 352 с.
2. Гладуш В.А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. / В.А. Гладуш, Г.І. Лисенко. Д., 2014. 416 с.

3. Дущенко О.С. Навчальний курс «Програмування інтернет-орієнтованих додатків»: особливості викладання. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2020. №9. С. 15-25. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/324> (дата звернення: 14.05.2023).

4. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.

5. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В.В. Каплінський. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

6. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти : збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. Вип. 24. 524 с.

7. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Тернопіль : «Навчальна книгаБогдан», 1997. 192 с.

ІРХІНА Юліана Валентинівна

КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ВИВЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ТВОРЧОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Творчий підхід до викладання англійської мови вимагає створення реальних ситуацій людського спілкування. В умовах шкільного закладу це не завжди можливо. Але ось тут на допомогу і приходить мовне мистецтво театру. Рольові ігри, розігравання діалогів, інсценування оповідань широко застосовуються вчителями задля мотивації мовної діяльності. Під керівництвом творчих вчителів-ентузіастів діти пишуть та розігрують прості п'єси з програмної тематики. Як автентичний матеріал вони можуть використовувати матеріали газет та молодіжних журналів [2, С. 51].

Дитяча та підліткова література є невичерпним джерелом живої англійської мови та є надає матеріали англійської культури. Бажання поділитися прочитаним, новими здобутими знаннями надихає школярів та їхніх вчителів до написання сценаріїв, що ґрунтуються на знаменитих чи не дуже знаменитих літературних творах [3]. Це сприяє народженню театральних проектів та розвитку творчих здібностей учнів. Значення подібних проектів на наш погляд велике: вони охоплюють кожного учня, а не лише винятково обдарованих зірок шкільного англійського театру.

Важливо, щоб усі могли спробувати себе у новому жанрі, переконатися у своїх силах та відчути природне середовище для використання англійської мови. Презентація літератури та культури в оригіналі – що може бути цікавішим? Особливо, якщо і тема збігається з віковими інтересами. Редьярд